

Ki a tudós?

KI A TUDÓS-TANÁR?

WHO IS A SCIENTIST-TEACHER?

Dóra László

főiskolai docens, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác
dora.laszlo@avkf.hu

A neveléstudomány alatt főként a pedagógiát szokás érteni mint gyerekekkel foglalkozó szakágat. Értelmezésünkben az is pedagógus, aki felnőttekkel vagy főiskolán, illetve egyetemen dolgozik hallgatókkal, ez utóbbi terület speciális megnevezése a felsőoktatás pedagógia. Az ezen a területen tevékenykedő személyeket szokás – divatos kifejezéssel – oktatáskutatónak is nevezni.

A kutató olyan tevékenységet folytat, amely megvizsgálja a nevelés bizonyos szituációit, valamint az oktatás (mint tudásátadás) aspektusait. Munkájának eredményeit közkinccsé téve gazdagítja a tudományos eredmények tárházát. Publikációi nem pusztán elméleti síkon mozognak, hanem van gyakorlati relevanciájuk, továbbgondolhatóak és fejleszthetőek, alkalmazhatóak is egyúttal.

Ezzel a megközelítéssel az a (tudományelméleti) probléma, hogy ebben a diszciplínában a kutatások tárgya és alanya megegyezik, ráadásul a gyerekeket/hallgatókat elég nehéz „mérhetővé” tenni, mindösszesen attitűdöket, reakciókat és különbségeket tudunk viszonyítani egymáshoz vagy egy előre meghatározott kritériumhoz. A nevelés és oktatás ráadásként szükségszerű, megkerülhetetlen folyamat a társadalmi beilleszkedéshez és létehez, egy olyan környezetben, amely folytonosan változik, alakul, koronként mások az igényei, valamint elvárásai a felnövekvő generációkkal szemben. Az emberi alapértékek az egyedüli kivételek ez alól (Bábosik, 2004).

A neveléstudomány, más területektől némileg eltérően, számos interdiszciplináris kapcsolattal rendelkezik, amelyeket mindig szem előtt kell tartani kutatás közben. Jelen esetben tehát nem tárgyakat, anyagokat, hanem folyamatosan változó és érő személyeket, vagy velük összefüggésben lévő körülményeket kutat a tudós. Ahhoz, hogy ezeket a szituációkat a tudományos kutatásoknak megfelelő módszertannal és alaposággal írja le, figyelemmel kell lennie a neveléstudományon belüli, mára már önállóvá vált területek legtöbbször, mint például az oktatásszociológia változóira vagy a pszichológiai állapotokra.

A neveléstudománnyal foglalkozó ember egy személyben kutató és tanár is, akinek a szakterületén az elmélet és a gyakorlat elválaszthatatlan, kölcsönösen hat egymásra. A neveléstudomány területén tehát a tanuló személyekkel való foglalkozás és a kutatás szorosan összefügg, ezért a jó tudóst inkább a személyiségénél fogva lehet megragadhatóvá és érzékelhetővé tenni (Kron, 2003).

Egy – a neveléshez-oktatáshoz köthető szakmai – „szólasmondás” szerint a pedagógia egyszerre tudomány, művészet és gyakorlat. Ez a hármas szókapcsolat utal arra, hogy a tudomány nem létezhet ezen a területen fiatalok vagy felnőtt résztvevők nélkül, és a személyiségükhöz való hozzáállás egyéniségenként különböző megoldásokat igényel. A tanítás – és egyúttal a nevelés – módszertana változatos kell hogy legyen, hiszen minden egyén(iség) más, előnyeivel és hátrányaival együtt, amihez egy jó tanárnak szükséges permanensen alkalmazkodnia (Csoma, 2003).

Amikor a tanár a diákjai körében tartózkodik, akár kurzusok alatt, akár fogadóórán vagy más alkalmakkor, az egész személyiségüket alakítja, formálja. Nemcsak tudást ad át, hanem szemléletet formál, megpróbálja minél több oldalról rávezetni a hallgatóit az adott tárgykör komplex értelmezésére, miközben figyel arra, hogy meggyőzően interpretálja az ismereteket. A mindennapi elkötelezett tevékenysége során aktívan foglalkozik a tudományterületet érintő kérdésekkel, illetve kutatásokkal. Munkájában folyamatosan jelen van az előremutató – javító, fejlődést szolgáló – szándék. Hallgatóival mentorként viselkedik, és folyamatosan reflektál a gyakorlataik alatt látott szituációk megoldására a készségeik és kompetenciák fejlesztése érdekében (Klafki, 2019).

Az egész hozzáállása, a hallgatók és a tudomány iránti elkötelezettsége teszi őt hiteles személlyé, akit elfogadnak a tanulók. Az egész lényével és rendelkezésre állásával erőt sugároz, a háttérben mindvégig szemmel tartja növendékeit és azok tanulói előrehaladását, továbbá pedagógiai – nevelői, tanári – személlyé való alakulását. Természetesen úgy, hogy maga is példamutató minta a növendékei számára, a kutatásai mellett érzékenyen és odafigyelő szándékkal áll a hallgatókhoz. A tekintélyéhez ez is nagymértékben hozzájárul, de ugyanakkor nem teszi megközelíthetlenné vagy misztikussá a tudományt művelő oktatót. Személyiségjegyei között mindig ott szerepel a hitelesség és a tudományos alázat vagy a biztatás és bátorítás készsége. Ide soroljuk azokat a magatartási komponenseket és attitűdöket, amelyekkel motiválja, biztatja a hallgatóit, megszeretteti velük a saját maga által képviselt tudományterület minden szegmensét, miközben tanítja őket. Mindehhez elengedhetetlen az úgynevezett pedagógiai érzék. Ez utóbbi nem tanulható. Nem áll rendelkezésre hozzá kézikönyv, sem pontos leírás vagy receptgyűjtemény. A tudós-tanárt személyisége és látásmódja egyaránt alkalmasa és elfogadottá teszi a tudományos munkára, tapasztalatai pedig széles körűek, és a gyakorlatban is képes alkalmazni az elméleti tudását, amikor a hallgatói körében tartózkodik (Pearson, 2018).

A neveléstudós tehát kutatói tevékenysége során nemcsak kognitívan ismeri, hanem érti is a folyamatosan változó kutatásának tárgyát, valójában gyakorlati tapasztalatai vannak, és azokat több tudományterülettel összhangban képes szemlélni. Ezáltal munkájában párhuzamosan van jelen a kutatás mint tudományos tevékenység, valamint a felnövekvő generációkkal való interakció, amely során affektív kompetenciáit is szükséges alkalmaznia. Természetesen, mivel a pedagógia hivatás, kiemelkedően fontosnak tekinti a felnövekvő generációt, és mindent megtesz, hogy a saját maga által elfogadott gondolatrendszere és filozófiája jegyében értékalapon végezze munkáját.

A legérzékletesebb példa talán az, amikor tanítás közben, egyszerre lesz meg tapasztalható mindez. Miközben a tanár éppen a motivációról és azok fajtáiról tart előadást a hallgatóknak, a jól szemléltetett bemutató során olyan lelkesen képes magyarázni, hogy a teremben ülőket is magával ragadja. A lendületes előadás során egyúttal teljesen bevonja a hallgatóságot, és motiválja a közönséget, miközben stílusával maga is olyan ösztönzést ad, amely egy egész életre meghatározza növendékeinek munkáját. A tanítás folyamán aktív tanulást is lehetővé tesz, nem csak passzív befogadást, hiteles – akár személyes – példákon keresztül illusztrálja a témakört, és kitekintést ad a jövőbe, a tudásrendszer felhasználásához is támpontokat nyújt. Konstruktív és kreatív feladatokkal képes rávezetni és meggyőzni a kurzusok résztvevőit, hogy a szakmájuk mennyire fontos, és ezáltal a hivatástudat alapjait is lerakja.

A viselkedési repertoárja a következetes és határozott tanártól egészen a gondviselő személyiségig terjedhet, aki aktívan segíti a szakdolgozóit a felkészülésükben.

A tanár-tudós kiműveli a jövő nemzedék hozzáértő, felelős személyiségeit, akik a további felnövekvő generációknak lesznek a mintaképei, akik újra alkalmazzák és továbbfejlesztik a pedagógiai tudásukat és hivatásukat, és érzelmi biztonságban nevelik fel és fejlesztik a rájuk bízott fiatalokat.

IRODALOM

- Bábosik I. (2004): *Neveléstudomány*. Budapest: Osiris Kiadó
- Csoma Gy. (2003): *Mesterség és szerep: a nevelési-tanítási szerep a pedagógusok és az andragógusok munkájában*. Pécs: PTE FEEFI
- Klafki, W. (2019): *Geisteswissenschaftliche Pädagogik*. Springer-Verlag
- Kron, W. F. (2003): *Pedagógia*. (ford. Zalán P., Horváth Á., Viniczay Zs.) Budapest: Osiris Kiadó
- Pearson, A. T. (2018): *The Teacher*. London: Routledge